

mindig elkísérik a feleségüket. Ám néhány látogatás után meggyőződve arról, hogy minden rendben megy, már egyedül is elengedik az asszonyokat.

A kórház folyosóin és váróhelyiségeiben feltűnő nyugalom, valamiféle csöndes derű honol. Még a csecsemőosztály is nyugalmasabbnak hat, mint a sürgő-forgó zsidó kórház az öröm és a bánat, a fájdalom és a harag jellemző spontán megnyilvánulásaival. Ott is fogadnak arab pácienseket, gyakran látom őket a Hadassza kórházban, ahol dolgozom. De ott úgy hatnak, mint akik eltévedtek. Itt odahaza vannak. Mily szép együttműködés, mondom lelkesülten. Teddy Kollek szúrósan rám néz, és nyomatékosan kijavít: „Szó sem lehet együttműködésről. Mindössze bizonyos jószomszédság elérésében reménykedünk.”

Kezdem megérteni gyakorlatias beállítottságát. Azt kívánja elérni, hogy békében éljen egymás mellett a város sok-sok ellenpólusa: arabok és zsidók, vallásos és nem vallásos zsidók, nyugati askenáziak és keleti szefárdok, s velük egyetemben a számtalan más vallású polgár. Megértésre talál ez a szabadelvűek részéről, ám valamennyi fanatikus vallási irányzat elítéli. A PFSZ teljesen eredménytelenül az egészségügyi központ bojkottálására szólította fel az arab lakosságot. Kollek ellen dolgoznak a zsidó vallási fanatikusok is, akik úgy vélik, hogy csak ők tudják, mit akar – a kizárólagosan – az ő Istenük.

Lehetetlen elhessegetni azt a következtetést, hogy ebben az évezredek óta súlyos megpróbáltatásoknak kitett városban csak a Teddy Kollek-féle gyakorlatiasan gondolkodó embereknek sikerült békességet teremteni. De mi fog történni akkor? Olyan város lesz Jeruzsálem, mint a többi? A kérdés érdekes, de egyelőre még elméleti. A Jerúsálajim név, ami annyit jelent, mint a béke

városa, változatlanul gúnyolódónak tűnik, s sohasem volt annyira időszerű, mint ma a Händel *Messias*-ának az elején elhangzó felszólítás: „Béke követei, menjetek Jeruzsálembe!” Vajon elérhetetlen álm marad-e a béke abban a városban, amely éppen azért szent oly sok vallás részére, mert szent? Csak nem válik a város örökös jelképévé és ismertetőjelévé a méltatlan harc Krisztus számtalan szolgálója között a Szent Sír-templomban?

Ismét leszállt az est, kihuny a fény Júdea sivataga fölött. Semmivé foszlik a Holt-tenger messze távolban csillogó, valószínűtlennek tűnő kékje. A minaretekből müezzinek hangja száll. Sötét felhő borul a Jad va-Sém fölé. Nagyanya, ott vagy? Nem váltál eggyé a krematórium kéményének füstjével? Nem, ez nem lehet. A te haláloed a többi hatmillióéval együtt keltette életre kétezer éves álmából a régvolt országot, egyesítette Jeruzsálemet olyan várossá, ahol elméletileg lehetséges a jószomszédság. A te eljövendő haláloed készítette Szilárd Leót és a többi fizikust arra, hogy bátran, okosan és egyszerűsággal örüljen az atomkorba vezessenek bennünket. Auschwitz és Hiroshima nagy végítéleti harangja valamennyiünkért kongott, amikor századunk a középkort idézte föl. Vajon fölébreszti-e ez a harang kollektív előrelátásunkat, alapjában véve önző emberszeretetünket, egyetlen reménységünket? Az évezred a végéhez közeleg. Majd meglátjuk.

---

Georg Klein (Klein György) a stockholmi Karolinska Intézet professzora, a tumorbiológiai tanszék vezetője, a Nobel-díj-bizottság tagja. Tudományos cikkeken, könyveken kívül esszégyűjteménye, *Az ateista és a szent város* – melyből a fenti részlet való – svédül (1987) és angolul (1990) jelent meg. A *Haza helyett* (1984) című kötetben kalandos életéről, az 1990-ben megjelent *Pietában* József Attila bejegyzéséről, az öngyilkossághoz vezető folyamatról szól.

*Jehuda Amiháj*

## JERUZSÁLEM

*Az óváros egyik háztetőjén,  
a lemenő nap fénye száradó fehérneműre hull:  
ellenséges asszony fehér lepedője,  
ellenséges férfi törülközője, arca verejtékét törli majd belé.*

## AZ ÓVÁROS EGÉN

*egy papírsárkány  
A zsinór másik végén –  
gyerek,  
nem láthattam őt,  
a fal eltakarta.*

*Zászlók ezreit lengtették  
zászlók ezreit lengtették.*

*Hogy azt higgyük, örülnek,  
Hogy azt higgyék, örülünk.*

KÁDÁR ANDRÁS ÁRIEL ÉS SCHEIN GÁBOR FORDÍTÁSA

## A POLGÁRMESTER

*Szomorú dolog  
Jeruzsálem polgármesterének lenni,  
félelmetes.  
Hogy lehet valaki egy ilyen város feje?  
Mit kezdjen itt?  
Épít, épít és megintcsak épít.*

*És aztán éjszakánként eljönnek a kövek a környező hegyekből,  
s a házak köré gyűlnek,  
ahogy a farkasok vonyanak a kutyákra,  
mert az ember pórázán rabszolgákká váltak.*

KÁDÁR ANDRÁS ÁRIEL ÉS SCHEIN GÁBOR FORDÍTÁSA